

სოფიკო ჭაავა

Sofiko Tchaava

სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

Sokhumi State University

ჰუმანიტაზურ მეცნიერებათა ფაკულტეტი Faculty of Humanities

ამიერკავკასიის საბჭოთა-ფედერაციული

რესპუბლიკის

1922 წლის კონსტიტუციის

ენობრივი რეგულაციები

**Language regulations of the 1922 Constitution
of the Transcaucasian Soviet Federative
Republic**

საკვანძო სიტყვები: *ამიერკავკასია, კონსტიტუცია, ენობრივი
რეგულაციები, ენობრივი პოლიტიკა*

Keywords: *Transcaucasia, constitution, language regulations,
language policy*

შოთა რუსთაველის ეროვნული სამეცნიერო ფონდის მიერ 2022 წელს დაფინანსებული პროექტის „ენათა ფუნქციონირება აფხაზეთის ასსრ-ში საბჭოთა პოლიტიკის კონტექსტში (XX საუკუნის 30-იანი წლები)“ (შიფრი: OTG-I-22-232) ფარგლებში გათვალისწინებულია ამიერკავკასიის ფედერაციის, საბჭოთა კავშირის, საქართველოს სსრ-სა და აფხაზეთის ასსრ-ში მოქმედი კონსტიტუციების ენობრივი რეგულაციების აღწერა და ანალიზი.

ამიერკავკასიის ფედერაციული რესპუბლიკის კონსტიტუცია მიღებულია 1922 წლის 13 დეკემბერს. ცნობილია, რომ აღნიშნული პოლიტიკური გაერთიანება მოქმედებდა 1936 წლამდე და, შესაბამისად, მასში გაერთიანებული ქვეყნები ვალდებულნი იყვნენ დაეცვათ და აღესრულებინათ კონსტიტუციაში გაწერილი სხვადასხვა იურიდიული მოთხოვნები. ძირითადი კანონის დებულებებში მნიშვნელოვანი ადგილი უჭირავს ენათა გამოყენების ამსახველ ცალკეულ მუხლებს, რომლებშიც დეტალურადაა აღწერილი თუ სად და როგორ უნდა გამოეყენებინათ: რესპუბლიკის ენები, სახელმწიფო ენები, ნაციონალური უმცირესობების ენები, ადგილობრივი/რაიონული ძირითადი ენები და ა. შ.

ამიერკავკასიის ფედერაციის კონსტიტუციით ენათა გამოყენების თვალსაზრისით რეგულირდებოდა შემდეგ სფეროები: 1. სახელმწიფო დანესებულებები; 2. *ხკინისგზებისა და გზატკეცილების სამმართველოები*; 3. *ხკინისგზებისა და გზატკეცილების ხაზები*; 4. არმიის სამმართველოები და დანესებულებები. თითოეული მათგანის ენობრივი გარემოს უკეთ გასაკონტროლებლად შექმნილი იყო შესაბამისი დეკრეტები და დებულებები, სადაც დეტალურად იყო გაწერილი ენათა ფუნქციონირების ცალკეული საკითხები. ამ დოკუმენტებით ირკვევა, რომ რუსული ენა გამოიყენებოდა უმაღლეს მმართველ ორგანოთა შორის კომუნიკაციისას, მხოლოდ ამ ენაზე უნდა შედგენილიყო ყველა მთავა-

რი დოკუმენტი, მხოლოდ რუსულად უნდა დაწერილიყო სამეურნეო, ტექნიკური და ფულთან დაკავშირებული ნებისმიერი ინფორმაცია. ამ ფაქტის გასამართლებლად კანონმდებლები უთითებდნენ, რომ მოკავშირე რესპუბლიკის ენებზე არ არსებობდა შესაფერისი სამეცნიერო-ტექნიკური ტერმინოლოგია, ამიტომ იძულებული იყვნენ გამოეყენებინათ რუსული ენა. მოკავშირე რესპუბლიკის ენები (ქართული, სომხური და აზერბაიჯანული) ენები და ნაციონალური უმცირესობების ენები რუსულის შემდეგ ან რუსულთან ერთად უნდა *ხმახებუდიყო* ადგილობრივ ორგანიზაციებთან ურთიერთობისას და არა საკავშირო კომუნიკაციისას.

ამიერკავკასიის ფედერაციის კონსტიტუციაში ასახული ენობრივი რეგულაციები ერთგვარი ილუსტრირებაა საბჭოთა ენობრივი პოლიტიკისა, რომლის მიხედვითაც რუსული ენა უნდა ყოფილიყო დომინანტი და უპირატესი ენა სხვადასხვა მოკავშირე რესპუბლიკების ყველა სფეროში და განსაკუთრებით, მათ სტრატეგიულ ობიექტებზე.

Within the framework of the project "Functioning of languages in the Abkhazian ASSR in the context of Soviet policy (the 30s of XX century)" (code -OTG-I-22-232) funded by the Shota Rustaveli National Science Foundation in 2022, it is envisaged the description and analysis of the language regulations of the constitutions of the Transcaucasian Federation, Soviet Union, Georgian SSR, Abkhazian ASSR.

The Constitution of the Transcaucasian Federal Republic was adopted on December 13, 1922. It is known that the mentioned political union operated until 1936, and accordingly, the countries united in it were obliged to protect and fulfill various legal requirements in the Constitution. An important place in the

provisions of the key law is occupied by the separate articles reflecting the use of languages, which describe in detail where and how languages of the republic, state languages, languages of national minorities, local/regional main languages, etc. should be used.

The Constitution of the Transcaucasian Federation regulated the following fields in terms of language use: 1. State institutions; 2. Departments of railways and highways; 3. Railway and highway lines; 4. Army divisions and institutions. In order to better control the linguistic environment of each of them, relevant decrees and regulations were created, in which separate issues of language functioning were described in detail. These documents show that the Russian language was used in communication between the highest governing bodies, all the main documents were to be drawn up in this language only, and any economic, technical and money-related information was to be written in Russian only. To justify this fact, the legislators pointed out that there was no suitable scientific-technical terminology in the languages of the allied republics, so they had to use the Russian language.

The languages of the Allied Republic (Georgian, Armenian and Azerbaijani) and the languages of national minorities should be used after Russian or together with Russian in communication with local organizations, and not in the union.

The language regulations reflected in the Constitution of the Transcaucasian Federation are a kind of illustration of the Soviet language policy, according to which the Russian language should be the dominant and leading language in all spheres of the various allied republics and especially in their strategic objects.